

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

**«Мұхтар Әуезов және әлем әдебиеті» атты
Халықаралық ғылыми-практикалық конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ**
(27-28 қыркүйек, 2017 жыл)

Алматы
«Қазақ университеті»
2018

Жалпы редакциясын басқарған филология ғылымдарының
докторы, профессор Өмірхан Әбдиманұлы

Ғылыми редакторлар:

Бисенғали З. – Ғ.Қ., Темірболат А. Б., Солтанаева Е. М.

«Мұхтар Әуезов және әлем әдебиеті» атты халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары (27-28 қыркүйек, 2017 жыл). – Алматы: Қазақ университеті, 2018. – 204 б.

ISBN 978-601-04-3391-5

Жинаққа Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінде 1997 жылдан бері жыл сайын дәстүрлі түрде өткізілетін «М.Әуезов және әлем әдебиеті» атты Халықаралық ғылыми-практикалық конференцияның материалдары енді. Конференцияда жасалған баяндамалар негізінен М.Әуезов шығармашылығының сыр-сипатын, оның жоғарғы және орта мектепте оқытылу жайын, әдебиетті оқыту әдістемесін, қазіргі әдебиеттанудың өзекті мәселелерін қозғайды.

Ғылыми жиын материалдары студенттер мен магистранттарға, ізденушілер мен жас қаламгерлерге, қалың көпшілікке арналған.

ISBN 978-601-04-3391-5

© Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2018

Мазмұны

1-секция

Әуезовтің әдеби және ғылыми мұрасы

Әбдиманұлы Ө. Сөз өнерін күдірет тұтқан ғұмыр.....	3
Жақып Б. Мұхтар Әуезовтің «Абай» журналындағы публицистикасы....	12
Есембеков Т.У. Модернистские мотивы в ранней прозе М.Ауэзова.....	28
Бисенғали З. Қ. «Абай Жолы» және ақын қарасөздері.....	36
Ергөбек Қ. «Абай» романы жарыққа қалай шыққан?	56
Сейітжанов З., Оспанова А. Мұхтар Әуезов – ғашықтық жырды зерттеуші	72
Құдайбергенов Қ., Құдайбергенова К. Мұхтар Әуезов пен Қалтай Мұхамеджановтың өмірі мен шығармашылығындағы рухани байланыстар	78
Орозобекова Ж. К. М.О. Ауэзов жана «Манас» эпосу (эпостон эпос жаратуу)	84
Рахманова Н.М. Эпопеядағы сапалы буын үні	93

2-секция

М.О. Әуезов және әдебиеттанудың өзекті мәселелері

Бұлдыбай А.С., Елемес А. «Эпос Гёроглы» и казахские сказители эпоса)	100
Бұлдыбай А.С., Нүсіпәліқызы А. Ғалымның хаты өлмейді (М.Әуезовтің ғылыми мұралары хақында)	103
Болатова Г.Ж., Болатова Г.Ж. Пейзаж, портрет және интерьер – ұлттық ерекшелікті көрсету құралдары ретінде	111
Қазыбек Г.Қ. Г.Бельгердің аударма теориясына байланысты жазылған мақалаларының құндылығы	120
Әбілұлы М. Молақсай жырау.....	126
Жапаркулова К. Алаш арыстарын ақтап алу ісіндегі алыптар.....	134
Аман Қ. О. Бөкейдің «Жылымық» әңгімесі орыс тілінде	137

3-секция

Әлем әдебиетінің даму тенденциялары

Дзюба С. Актуальность творчества писателя Мухтара Ауэзова для современной украинской и мировой литературы	141
Тілепов Ж.Ж. Туысқан қазақ,қырғыз халықтары әдебиетінің өзекті мәселелерін оқытудағы М. Әуезовтің ғылыми-методикалық таным үлгісі	148
Ашимханова С.А. Многомерность художественного времени в пьесе А. Миллера «Часы америки»	158
Солтанаева Е.М. Тұлға аралық байланыстар – әдеби байланыстардың формасы ретінде	164

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ,
филология ғылымдарының докторы,
доцент Болатова Гүлжан Жамбылқызы
Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ,
филология ғылымдарының кандидаты,
доцент Болатова Гүлжауһар Жамбылқызы

ПЕЙЗАЖ, ПОРТРЕТ ЖӘНЕ ИНТЕРЬЕР – ҰЛТТЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТІ КӨРСЕТУ ҚҰРАЛДАРЫ РЕТІНДЕ

«Абай жолы» роман-эпопеясының ұлттық ерекшелігін барынша толық көрсетуге көптеген аудармашылар әрекет етіп көргенмен, олардың барлығына да бірдей сәттілік жолдас болмады. Әдетте аудармашыларға романның ұлттық әлеміне кіру қиынға соғады. Ол үшін ең алдымен Абайдың поэзиялық әлемін тану, М.О.Әуезовтің прозалық әлемін тану, қазақ тілі мен ұлттық ерекшеліктерін жете білу, сондай-ақ екі ұлы тұлғаның өзара байланыс-қатынастарына қанық болу, олардың идеялық-эстетикалық үндестігі жайын білу талап етіледі.

Сосын барып аудармашы халықтың өмірін, салт-дәстүрін, әдет-ғұрыптарын, тұрмыс-тіршілігін, психологиялық ерекшеліктерін, талғамын, сезімдік әлемін, ұлттық менталитетін, тарихи, климаттық және геоландшафтылық ықпалдардың әсерінен туындаған ерекшеліктерін білуі тиіс. Өйтпеген жағдайда романның мәнін ұғыну аса қиынға соғады, бұл аударманың жұтаңдығына әкеп соқтыратын бірден-бір себеп.

Осындай жұтаңдыққа мысал ретінде «Абай жолы» роман-эпопеясынан алынған мына бір үзіндіні келтіруге болады.

Әке мен бала арасындағы сұхбатта эмоционалдық контраст болғанмен, баласын бауырына басқысы келетін әкелік бауырмалдылықты аңғартатын қазаққа ғана ұғымды табиғи элементтер бар.

Түпнұсқа: «— Әй, шалағай балам-ай, көңілің түзу болғанмен, жолдан тыс жаңылып отырсың ғой!

Бағанағыдай емес, енді мынау үйдің ішін күйзелткен жайды бірге ойласқандай. Абайды «шалағай» десе де, ақыл-кеңесіне алған сияқты» [1, 169-б.].

А.Никольская, Т.Нуртазин, Л.Соболев: «– Э, сынок, недоросток мой! Сердцем ты прав, но ты не считаешься с обычаем народа! – сказал Кунанбай.

Сейчас он говорил уже иначе: он не приказывал, а будто обсуждал вопрос, который мучил всех окружающих. И хоть он и назвал Абая «недоростком», было видно, что в своем ответе он считается с сыном» [2, 154-б.].

А.Ким: «– Сынок, ты еще не созрел разумом, хотя искренен и чист душой. Ты ускакал совсем не в ту степь.

Было похоже на то, что между отцом и сыном, несмотря на их разногласия, стало возможным обсуждение самых серьезных семейных обстоятельств. И Кунанбай, хотя и произнес слова «не созрел разумом», все же постарался вникнуть в мысли сына» [3, 221-б.].

Бірінші аудармада әкесі баласын «недоросток» (жас) деп атап тұр, өйткені «ол халық пікірімен санаспайды» «не считается с обычаем народа».

Одан әрі аудармашы былай жазады, Құнанбай, «хоть он и назвал Абая «недоростком», но в своем ответе он считается с сыном».

Бірақ «сейчас он говорил уже иначе: он не приказывал, а будто обсуждал вопрос».

Осы үзіндідегі контраст барынша эмоционалды берілген болса да, әкенің балаға деген қамқорлығынан гөрі, нағыз дипломатиялық сұхбаттың сапалары басымдау.

Әрине, аудармаладың барлығы да бірдей емес, оларды дарыны мен интеллектуалдық мүмкіншіліктері әр түрлі аудармашылар аударғаны дау тудырмайды.

Қазақ поэзиясының көптеген орысша аудармалары секілді, роман-эпопеяда да сөзбе-сөз аударуға әрекет етушілік байқалады. Бірақ сөзбе-сөз аударғанда өлеңнің формасын сақтаудың сәті түскенмен, прозада жалпы идеялардың, мотивтердің, образдардың, кейіпкерлердің психологиялық күйлерінің ерекшеліктерін аңғарту қиынға соғады. Ал бұлар роман-эпопеяның рухани-интеллектуалдық аясын құрайтын басты белгілер болып табылады.

Осы орында мынаны ерекше атап көрсеткен орынды, А.Кимнің өз аудармасында біраз еркіндіктерге баруы, сөздердің мөлшері түпнұсқадан артып отырса да, мейлінше жетістіктерге қол жеткізуіне себін тигізді.

Басқа жағынан, М.О.Әуезовтің алғашқы аудармаға тікелей өзі қатысып отыруы, тоталитарлық режимнің идеологиялық нұсқаулары алғашқы аудармашылардың арасындағы ең дарындыларының бірі А.Никольскаяны ұлттық өмірдің аса маңызды көптеген фактілерін ескермей, біршама ықшам аударуына мәжбүрледі. Ал А.Кимнің аудармасында осы айтылған фактілер кездесіп отырады.

Осы екі аударманың бір-бірінен қандай айырмашылықтары болды, осы сұраққа жауап беруге әрекет етіп көрейік.

Бірінші аударма көркемдігі жоғарылығымен, дәлдігімен ерекшеленеді. Ал екінші аудармада түпнұсқаның фактілік мазмұны, ондағы ұлттық сипат мүмкіндігінше толық берілген.

Бірінші аударманың кемшілік тұсы, жоғарыда айтқандай, идеологиялық құрсаудың салдарынан туындады, ал екінші аудармашы еркін аударғандықтан, Абай тіліне де, Әуезов тіліне де тән емес бір жағдайға – шұбалаңқылыққа бой алдырған.

Талдау барысында романның орысша аудармаларында біраз кемшіліктер болғанымен, ақын Абайдың аса ауқымды поэзиялық және философиялық әлемін жасай білген М.О.Әуезовтің шығармашылық тұлғасы мен рухани қуаты жақсы берілген деп айта аламыз.

Эпопеяда бейнеленген ұлттық ерекшеліктердің құрамдас бөліктерінің айқын белгілері ретінде табиғат көріністері, портреттік этюдтер, интерьер секілді әдеби туындының маңызды идеялық-композициялық құрылымын атап көрсеткен жөн.

Роман авторы шығармада ұлттық табиғаттың көріністерін суреттеуге көп күш салды. Өзге табиғи-климаттық аймақтардан ерекшеленіп тұратын дала және орманды-дала табиғи аймағының пейзаждық суреттемелері өте мазмұнды әрі шебер поэтикалық тілмен суреттеледі. Өйткені ақынның да, халықтың рухани және материалдық мәдениетінің анасы іспеттес осы дала ғасырлар бойы қалыптасқан халықтың ізгі арман-мұраттарымен, өлең-жырларымен астасып жатыр.

Жазушы М.О.Әуезовтің ерекше қолтаңбасы, көркемдік тіл ерекшелігі ретінде пейзаждың портрет, интерьер секілді алуан түрлі идеялық-композициялық құрылымдық элементтермен үндесіп отыруын атап көрсетуге болады.

Роман әуенімен үндесе отырып, пейзаж эпопея кейіпкерлерінің ішкі жан дүниесін ашуға мейлінше септігін тигізеді, жекелеген сахналардың, кейіпкерлердің көңіл күйіне, психологизміне терең бойлауға мүмкіндік береді, философиялық, тарихи, әлеуметтік, махаббат сияқты көптеген сахналардың ауқымды көркемдік әлемін құрайды, оларға тұтас ұлттық бояу береді.

Пейзаж, М.О.Әуезовтің басқа шығармаларындағы сықылды романда да маңызды рөл атқаратынын жоғарыда айттық. Өйткені көшпенділер табиғат аясында өмір сүрумен қатар, оған көп жағынан тәуелді де. Көшпенді өмірі табиғаттағы өзгерістер мен құбылыстарға толықтай байланысты. Демек, оның киген киімі де, үй-тұрмыстық заттары да, үйдің ішкі көрінісі де, аңға қызығушылығы да, наным-сенімдері де, әдет-ғұрыптық және поэзиялық дәстүрлері де, олардың бүкіл образдық әлемі, фольклоры – барлығы да табиғат-ананың райына байланысты болып келетіні заңды құбылыс.

Романдағы пейзаж сахналарының молдығы, алуан түрлі бояулары, тәмсілдері, полифункционалылығымен қатар, метафоралар, теңеулер, гиперболалар, дәстүрлік образдар, кейіпкерлердің боямалы, образды сөйлеу тілі секілділер де көшпенді өмірінің табиғатпен байланысынан туындаған. Поэзияға бейім халықтың қызыл тілінен нәр алған жазушы қаламының шебер болуы да сондықтан.

Ғалымдар жалпы «ұлттық тіл табиғатты, ұлттық құндылықтарды, сұлулық пен идеалдарды қабылдаудың өзіне тән ерекшелігін білдіретінін» айтады [4, 106-б.].

Қазақ халқының, Абайдың ұлы поэзиялық мәдениетін, шаруашылық-материалдық және рухани болмысын қалыптастырған туған дала сүгіреттері роман беттерінен үнемі бой көрсетіп отырады.

М.О.Әуезовтің көркем-стистикалық шеберлігінің осы бір ерекшелігі романның өзге идеялық-композициялық құрылымдарымен біріге отырып, үлкен бір кеңістікті құрайды, кейіпкер ішкі жан дүниесінің нәзік қырлары мен сезім сырларын ашып көрсетеді.

Осылайша, пейзаж ұлттық шығармада көптеген қызметтерді атқарады: негізгі табиғат көріністерін суреттеу қызметінен тыс, кейіпкер мен автордың оқиғаға көзқарасын білдіреді, кейіпкер арқылы оқырманға әсер ету психологиялық қызметін атқарады,

оқиғаларға романтикалық және драмалық реңк береді, шығарманы көркемдік ритммен біріге отырып ерекше әуезді етеді.

Түпнұсқа: «Сондай өзімен өзі боп толғана ойланған уақыттарында көз алдына көптен-көп оралатын – осы адырлар. Бұлар күн райына қарай әр түрлі ажар көрсетеді. Ақындық шабыт кейде осы адырмен көп сырласқандай болады. Бұлты сұрғылт күні ол адыр күн шуағын сағына мұңданады. Ашық күні жылы, жарқын жазын көксегендей көрінеді. Жеткізбес арман жеңсігі жеңген адыр» [5, 394-395 бб.].

А.никольская, Л.Соболев: «В утренние и предвечерние часы размышлений грустное сердце находило себе отклик в молчании холмов. Всегда суровые, всегда хмурые, они как будто вечно полны неисполнимого желания, – в пасмурные дни они тоскуют о солнце, в солнечные – мечтают о весне» [2, 578-б.].

А.Ким: «И всякий раз, когда после беспмятного отлета в пределы нового сочинения он возвращался назад на землю – перед ним возникали эти знакомые белые холмы, как бы приветствуя и ободряя его. Абаю представлялось, что они, имеющие различный вид в соответствии с тем, какая стояла погода, – в точности передавали своим видом то настроение, чем дышало только что написанное стихотворение. В пасмурный, тихий, мерклый день и стихи, и холмы оказывались под одинаково печальным серебристым светом – в тоске по будущим солнечным дням. А в яркий солнечный день в стихах и на ослепительно белых холмах вдруг проскальзывала сизая тень тоски по вчерашнему серенькому ненастью, тень грусти по прошлому. Холмы – как вечные пленники своей несбыточной мечты» [6, 415-б.].

Үзіндіде айтылған осы адырларды ақын Абай жанының табиғатпен тілдесетін, табиғат аясына еніп кететін жер деуге болады. Терең ойға шомған Абайдың көз алдына сол адырлар оралады, ол адырлардың жалпы көрінісі ауа райының қандай болуына байланысты. Автордың айтуынша, ақынның бүкіл шабыты осы адырлармен байланысты болғандай: *Бұлты сұрғылт күні* ақын өлеңдері *күн шуағын сағына мұңдана* шығады. Ал *ашық күні* жазылған өлеңдері *жылы, жарқын жазын көксегендей* шабытты, *жеткізбес арман жеңсігі жеңген* адырлардай сәулелі болып шығады.

Мұнда пейзаж (*күн райына қарай әртүрлі ажар көрсететін адырлар*) арқылы Абай қол жеткізбес бақыт пен жеңісі жеңген армандардың рәмізі іспеттес түрліше көңіл күй береді.

Медитативті-философиялық көңіл күй мен күңгірт әуенді білдіруде кеңейген антитеза көркемдік әдісі қолданылған: *Бұлты сұрғылт күні* ақын өлеңдері *күн шуағын сағына мұңдана* шығады. Ал *ашық күні* жазылған өлеңдері *жылы, жарқын жазын көксегендей* шабыттты, *жеткізбес арман жеңісі жеңген* адырлардай сәулелі болып шығады.

Эпопеяның ішкі әлемінің ұлттық бейнесін көрсететін тағы бір өзекті бөлігі көркем портрет болып табылады. Әдеби шығарманың құрылымында оның белгілі бір идеялық-композициялық мәні бар екендігін білеміз. Портреттің көптеген функциялары бар, соның бірі – шығарма кейіпкерін сырттай сипаттау, яғни сыртқы портретті жасау. Персонаждың сыртқы сипаттамасына бағытталған ондай көркем портрет жүйесінде детальдар, жарық, түс сияқты физикалық шамалар маңызды орын иелейді. Персонаждың ішкі әлемін ашуда тікелей (персонаждың өзінің психологиясын ашатын) және жанама (ол туралы сырттай мағлұмат беретін) тілдік мінездемелер, сондай-ақ пейзаж, тұрмыстық детальдар, әсіресе, интерьер, яғни үйдің ішкі көрінісі, ондағы заттар, түрлі бұйымдар көп қолданылады. Әдеби шығармада кейіпкердің портреті көп жағдайда автордың сол кейіпкерге деген көзқарасын білдіреді. Екінші сөзбен айтқанда, жазушы өзі суретін салып отырған кейіпкердің портреті арқылы ол туралы авторлық ойын айтады.

Мәселен, социалистік реализм әдісінің дәстүрлері бойынша М.О.Әуезов аға-сұлтан Құнанбайдың портретін сала отырып, «көшпелі аристократияның» өкілі ретінде оған деген теріс көзқарасын білдірмеуі мүмкін емес еді. Сондықтан да төменде келтірілгелі отырған үзіндіде шонжар байды қоршап тұрған қатыгез ортаның ауанын ғана емес, сонымен қатар автордың осы кейіпкерге деген аса күрделі қатынасын да көреміз. Жазушы сол көзқарасын сыртқы суреттемелер, интерьер, түстердің символикасы арқылы білдіреді. Оларды портретті салудың, әдеби кейіпкердің ішкі әлемін, жасырын психологиялық ерекшеліктерін көрсетудің басты көркемдік тәсілі ретінде пайдаланған:

Түпнұсқа: «Төсектен төменірек жерде жанған тас шамның сәулесі шарасынан шатынап шығып тұрған жалғыз көзге түскенде, қызғылт елес құбыла жанып тұр. Бұл көзде үрку жоқ. Пәлені білген, алысуды тосқан, қорғануға әзір, түгін сыртына атқан қайсар ашу тұр» [5, 233-б.].

А.никольская, Л.Соболев: «У постели Кунанбая горела свеча. В ее свете глаз старика искрился зловещим красноватым огнем. В этом взгляде кипела злоба – упорная, настороженная, готовая к защите и к яростному прыжку» [2, 469-б.].

Мұнда: а) құбыла жанған қызыл елес образы сақталған; ә) ағасұлтанның ішкі күйі мен үйдің түнерген көрінісі арасындағы байланыс көрсетілген; б) Құнанбайдың шатынаған көзінің сипаттамасы берілген.

А.Ким: «У ложа Кунанбая горела свеча. Трепетал тревожным желтым пламенем, который отражался в зрачке старого хаджи – тот же дьявольский, хищный пламень» [6, 259-б.].

Түпнұсқадағы ұлттық ерекшелікті аудармада жаңғыртуға қатысты мынаны айта кеткен жөн, А.Кимнің аудармасында «хищник Кунанбай» көзқарасы мейлінше толыққанды сипатталады: «в зрачке старого хаджи – тот же дьявольский, хищный пламень». Аудармада, бұдан тыс, өте дәл берілген мынадай мінездеме де бар: «Горящий глаз его бегал по лицам людей».

Мұнда жарық пен түстердің символикасы персонаждың ішкі болмысын ашып, портретті мейлінше тоқ етіп тұр.

Шығарма кейіпкерінің ішкі және сыртқы бітістерін біріктіре отырып, портрет тағы да көптеген функцияларды атқарады. Ең алдымен кейіпкерді автордың ұстанымы тұрғысынан таныстырады, көркемдік идеяны дамытуда маңызды орын иелейді әрі композициялық мәні де бар.

Түпнұсқа: «Кең, ашық жүзді, шошақтау келген сұлу, өткір көзді Кәкітайдың мұрны шолақтау болса да, бетінде балабозбалалық, уыз жастық бар. Жұқалау, қып-қызыл еріндері мінсіз, кінәсіз, тазалықпен тыныс алады. Қандай сұлу қызға бітсе де, мінді дегізерлік емес. Оның осындай айнадай ашық, таза мөлдір жүзбен шіңкілдеп, қатты сөйлейтін және бар шынымен үнемі ашық сөйлейтін мінездерін Абай ерекше сүйеді» [5, 417-б.].

А.никольская, Л.Соболев: «Широкое открытое лицо, большие, чуть на выкате, глаза, блестящие и острые, слегка вз-

дернутый короткий нос – все придавало Какитаю то жизнерадостное выражение, которое свойственно самой ранней молодости. Пухлые румяные губы дышали юношеской свежестью – любая красавица позавидовала бы им. Абаю особенно нравились в нем прозрачная чистота взгляда и громкий молодой голос, в котором, казалось, звучала вся его душа, искренняя и прямая» [2, 594-б.].

А.Ким: «Абай любил своего племянника не меньше своих сыновей, этот живой, с ясным открытым лицом, чуть вздернутым носом круглоглазый подросток был красив, способен и умен» [6, 437-б.].

А.Кимнің аудармасындағы портрет толықтай ашылмаған, автордың ойы да толығымен көрсетілмеген. Кәкітайдың сыртқы келбеті оның ішкі мінез бітістерімен, атап айтқанда, мөлдір жүзбен, бар шынымен үнемі ашық сөйлейтіндігімен толықтырыла түседі. Көз алдымызда аузын ашса ішкі сарайы көрінетін адал адамның бейнесі тұра қалады.

Ұлттық ерекшеліктің маңызды құрамдас бөліктерінің бірі ретінде көпфункционалы интерьер қызмет атқарады. Интерьердің маңызы ерекше, ол адамдардың ұлттық әлемімен тығыз байланысты болып келеді. Ол – кейіпкерді қоршап тұрған үйдің ішкі көрінісі.

Романда интерьер персонаждың ішкі әлемін ашуға қызмет етеді: оның талғамын анықтайды, ұнамды немесе ұнамсыз әдеттерін көрсетеді, сырт дүниеге деген көзқарасын танытады. Кейбір жағдайларда интерьер кейіпкердің көңіл күйі мен ішкі ойларын да айтуға, жан қайғысы мен сүйініштері жайлы ақпарат жеткізуге көмектеседі.

Түпнұсқа: «Көп ауылдың күзгі әдеті бойынша, Абай ауылы да жаз тігетін үйлерін жығып, жиып қойып, оның орнына қонырқай, кішілеу үйлер тіккен. Әйгерім отауы да қазір басқаша.

Кішілеу, шағын үйдің ішіне айнала текемет, тұскиіз кілем ұсталған. Биік төсек орнына қалың салынған көрпесі, құс төсегі, жастық, бөстегі көп жер төсек орнаған. Абай мен Әйгерім отырған төсек алды қалың жүнді арқар терісімен жабылған. Төрде отырған қонақ болса, олардың астына ұзын қара сеңсеңнен мол етіп құрап тіккен кең бөстек жайылған» [5, 238-б.].

А.никольская, Л.Соболев: «Большие летние юрты были уже разобраны и отправлены на зимовку, вместо них поставили

маленькие, более теплые. Стены новой тесной юрты Айгерим были увешаны коврами и узорчатыми кошмами. Вместо высокой кровати теперь была устроена на полу постель из множества толстых корпе. Место перед постелью, где обедали и пили чай, застлали длинношерстными овечьими шкурами, середину юрты заняли очаг и котел» [2, 473-б.].

А.Ким: «Большие летние юрты были разобраны, народ жил в маленьких теплых времянках. В осенней тесной юрте Айгерим все было обустроено уютно, удобно, стены увешаны коврами, утеплены цветными войлочными кошмами. Вместо кровати постель занимала место за очагом, устланном многими слоями толстого корпе. Перед постелью пол был застелен выделанными овечьими и жеребьячьими шкурками, там пили чай и садились за трапезу. Середину юрты занимал очаг с подвешенным казаном» [6, 264-б.].

Алынған үзіндіде екі аудармашы да интерьердің ұлттық-мәдени ерекшеліктерін жаңғыртудағы өз мүмкіндіктерін аңғартады.

Интерьердің заттық әлемі ХІХ ғасыр қазақ киіз үйін, оның ұлттық болмысын кеңінен ашып көрсетеді. Ұлттық болмысты жаңғыртуда романның түпнұсқасының көркемдік-тілдік ерекшеліктері, образды-лексикалық және стилистикалық құралдары аудармаға да әсер еткендігін айту қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Әуезов М. Абай жолы: Роман-эпопея. – Бірінші кітап. Абай. – Алматы: Жазушы, 2003. – 365 б.
2. Ауэзов М. Путь Абая: Перевод под ред. Л. Соболева. – Книга первая. – Алма-Ата: Жазушы, 1987. – 605 с.
3. Ауэзов М. Путь Абая. – Книга первая / Перевод А. Кима. – Алматы: Жибек жолы, 2007. – 467 с.
4. Сарсенбаев Н. Обычай, традиции и общественная жизнь. – Алма-Ата: Казахстан, 1974. – 180 с.
5. Әуезов М. Абай жолы: Роман-эпопея. – Екінші кітап. Абай. – Алматы: Жазушы, 2003. – 431 б.
6. Ауэзов М. Путь Абая. – Книга вторая / Перевод А. Кима. – Алматы: Жибек жолы, 2007. – 452 с.